

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37^E JAARGANG

WOENSDAG 28 MEI 1952

No 1827

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;

R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
Verwachtingen met betrekking tot het prijsverloop van wol in 1952 door <i>J. A. M. van Gerwen</i>	408
De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen door <i>W. Kats</i>	410
De betekenis van de maandelijkse uitvoercijfers voor de beoordeling van het Nederlandse exportverloop door <i>F. J. Clavaux</i>	411
Recente gebeurtenissen en staatszelffinanciering door <i>Dr H. Philippi</i>	414
Nogmaals enige opmerkingen over „De economische studie beoordeeld naar haar resultaten” door <i>Dr J. G. Stridiron</i>	416
Geld- en kapitaalmarkt door <i>Drs J. C. Brezet</i>	417
Statistieken:	
Wisselkoersen	417
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	418
Interim-prijsindexcijfers van het gezinsverbruik in Nederland	419
Recente economische publicaties	419

Dezer dagen

besluiten, die het bevattingsvermogen te boven gaan. Er zal een moment komen, waarop het schrijvers van proefschriften mogelijk zal zijn te demonstreren, wat ten goede was en wat ten kwade. Zou één der leiders van Engeland, die kort na de eeuwwisseling „the end of England's splendid isolation” bewerkten, ooit hebben kunnen bevroeden, hoe de toen mislukte alliantie met Duitsland na een halve eeuw — zij het met een gehalveerd Duitsland — tot stand zou komen?

De betrekkelijkheid van het inzicht van de tijdgenoot, ook in de leidende posities, is, wat het diepst blijft uit de geschiedenis der staatsstukken. Hoe zal de tijdgenoot, die het gebeuren slechts kan waarnemen door de kijker van de berichtgeving dan oordelen?

Is het deze geresigneerdheid tegenover het grote pogen, waardoor het ogenblik van de ondertekening van de Conventie van Bonn — het staatkundig instrument, waardoor West-Duitsland de soevereiniteit in grote mate herwint en zich voegt bij de bondgenoten van de Westerse alliantie — naar buiten zo weinig weerslag wekte?

„Accord is 400 pages long, 2 in. thick, weight 3½ lbs.” is de kop, waaronder de „New York Herald Tribune” de ondertekening commentarieert. Dit is wel een zuiver psychologisch trekje; aan deze maten heeft men tenminste houvast.

Bij de grote besluiten is onmiddellijk een ander gevoegd. Zes staten hebben het Pact voor de Europese Defensiegemeenschap getekend, waarmee de Conventie van Bonn ten nauwste is verbonden.

Terwijl de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken daartoe in Europa vertoef, gaat in de volksvertegenwoordiging de thans felle strijd om het al dan niet verder beperken van de hulp aan het buitenland voort. „Effen is kwalijk treffen”, deze verzuchting van een dichter, die het geestelijk evenwicht een moeizaam te bereiken einddoel vond, zal ook onze tijd wel blijven begeleiden.

Eén punt, een hoogtepunt, is echter weer vastgelegd: het totaal aantal werkenden in de Verenigde Staten is in Mei op een peil gekomen, hoger dan ooit na de oorlog was bereikt; dit ondanks de wat teruglopende bedrijvigheid in een aantal bedrijfstakken, die duurzamer consumptiegoederen voortbrengen.

Het consumptiepeil, eerste aanwijzing van het welvaartspeil, zal, volgens een rapport van het Secretariaat der Verenigde Naties, in Groot-Brittannië niet worden aangestast door de budgetaire politiek. Althans in totaal; er zijn echter categorieën, die er minder goed afkomen: „On balance, all families with an annual income of below £ 350, who represent something close to one half of the total number of family incomes, will be worse off”.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

vacatures

CPD

Gevraagd bij een der Departementen een

Drs ECONOMIE

met enige jaren praktijk in organisatie- en efficiency-werkzaamheden. Aanstelling in de rang van referendaris. Uitvoerige sollicitaties onder motto G/Oe S1 aan de

CENTRALE PERSONEELSDIENST BEZUIDENHOUT 15 DEN HAAG

COMMISSARIAAT VOOR SURINAAMSE ZAKEN.

Voor de in Suriname vacerende betrekking van

INDUSTRIEËL CONSULENT

wordt gevraagd een werktuigkundig of chemisch ingenieur met bedrijfseconomische ervaring.

Utzending: in tijdelijke dienst voor de duur van 3 jaren op de gebruikelijke voorwaarden met toekenning van uitrustingskosten en vrije overtocht (ook voor het gezin). Salaris zal nader worden overeengekomen.

Gezegelde sollicitaties te richten aan het Commissariaat voor Surinaamse Zaken, Plein 1, 's-Gravenhage. Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

De Gedeputeerde Staten van de Provincie Overijssel roepen op sollicitanten naar de betrekking van

ADJUNCT-COMMIES ter Provinciale Griffie

werkzaam te stellen op de 4e afdeling (Administratief recht). Jaarwedde f 2.400 tot f 3.600 met 4 éénjaarlijkse verhogingen van f 180 en 4 van f 120, exclusief de bekende toelagen volgens Rijksregeling en de kinder-toelage.

Vereiste: Diploma Gemeente-Administratie I. Gezegelde sollicitatiestukken binnen veertien dagen na de verschijning van dit blad in te zenden aan de heer, Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel.

Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.
Zwolle, 20 Mei 1952.

Annonces voor het volgend nummer
dienen uiterlijk 3 Juni v.m. in het bezit te zijn van de administratie, Postbus 42, Schiedam.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Grootbedrijf

zoekt representatieve,
academisch gevormde

jongeman

bij voorkeur ingenieur of
econoom, met interesse voor
en praktische ervaring in tijd-
en bewegingsstudie en daar-
mede verband houdende
vraagstukken.

Aan bekwame persoonlijkheid
wordt een interessante werk-
kring geboden.

Br. met uitv. inl. onder lett. Z.Z.Z. aan Nijgh
& van Ditmar, Advertentiebureau, Rotterdam.

Bij GROTE INSTELLING (institutionele belegger) in het Zuiden des lands bestaat gelegenheid tot plaatsing van

TWEE ENERGIEKE KRACHTEN

- I. ter assistentie, c.q. vervanging, van het hoofd der Afdeling Beleggingen;
- II. ter verzorging der algemene documentatie met inbegrip van balans-analyses.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen over leeftijd, opleiding en praktijk en vergezeld van een recente pasfoto, onder No. ESB 22-5, aan het Bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Diversen

Door part. aangeb. AUSTINA 40, Sedan, in uitst. staat. Kleur zwart, open dak, kachel, defroster, rolhoes, 2 extra Lucas lampen, 2 nwe banden, nwe accu, nwe schokbrekers Leeuwenberg, Oranjeplein 3, Haarlem, tel. 14201.

**Adverteer in
deze rubriek.**

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

J. A. M. VAN GERWEN, Verwachtingen met betrekking tot het prijsverloop van wol in 1952.

Van alle grondstoffen is wol ongetwijfeld degene, waarvan de prijs in de laatste twee jaren aan de grootste schommelingen onderhevig is geweest. Vooral de Amerikaanse manipulaties op de wolmarkt in de periode van Juli 1950 t/m April 1951 moeten als de voornaamste oorzaak van de enorme fluctuaties van de wolprijzen worden gezien. Blijkens een recente raming zal de productie in het seizoen 1951/52 2.293 mln lbs op gewassen basis bedragen, tegen 2.274 mln lbs in het seizoen 1950/51. De consumptie zal in het seizoen 1950/51 2.450 mln lbs hebben bedragen, of ca 176 mln lbs meer dan de productie. Voor het tweede halfjaar 1951 op jaarbasis kan de consumptie op 1.764 mln lbs of ca 29 pCt lager dan in de periode 1950/51 worden gesteld. Het is zeer waarschijnlijk, dat de normale consumptie op de duur terug zal komen op een niveau, dat dicht bij de totale productie ligt. Alle elementen zijn aanwezig voor een zekere stabilisatie van het huidige prijsniveau.

W. KATS, De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen.

Voor het prijsverloop van ruwe katoen is de te verwachten gang van zaken in de Verenigde Staten, die in 1952/53 ongetwijfeld zowel wat de productie, de consumptie als de export aangaat een dominerende plaats zullen innemen, van eminent belang. Het is nog te vroeg om een definitief oordeel te vormen omtrent de te verwachten omvang van de nieuwe oogst in de Verenigde Staten; het is echter duidelijk, dat de Amerikaanse Regering alles in het werk stelt om een katoenoogst van behoorlijke omvang te verkrijgen en dat zij daarbij uit een oogpunt van prijssteun zo ver gaat als maar enigszins mogelijk is. Aangenomen moet worden, dat de termijnnoteringen voor de nieuwe oogst, onafhankelijk van het feit, hoe de oogst uitvalt en wat de omvang zal zijn van de binnenlandse consumptie en de export, ten minste enkele dollarcenten hoger zullen zijn dan de officiële steunprijs, nl. ca 33,10 dollarcent per lb, zijnde de bodem, die als absoluut minimum in de markt is gelegd. In verband met het grote aandeel der Verenigde Staten in de wereldproductie van ruwe katoen is de „floor price” voor Noordamerikaanse katoen van grote invloed op het prijsverloop van andere katoenvariëteiten. Bij voldoende aanbod bestaat de kans, dat de niet-Amerikaanse variëteiten, beneden het Amerikaanse prijsniveau kunnen worden betrokken. Hier staat echter tegenover, dat de deviezenmoeilijkheden, met name op het gebied der dollarvaluta, tot een grotere vraag naar deze variëteiten, die niet met dollars behoeven te worden betaald, zullen leiden.

F. J. CLAVAU, De betekenis van de maandelijkse uitvoercijfers voor de beoordeling van het Nederlandse exportverloop.

In dit artikel gaat schrijver in op de factoren, die het maandelijkse verloop van de Nederlandse uitvoer kunnen beïnvloeden en tracht hij hun invloed te quantificeren. Schrijver onderscheidt deze invloeden in de volgende: prijsmutaties, verschillen in de lengte van de registratieperioden, seizoenschommelingen en toevallige fluctuaties.

Dr H. PHILIPPI, Recente gebeurtenissen en staatszelf-financiering.

Enkele gebeurtenissen, nl. de goedkeuring van het ontwerp „Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekering”, het in werking treden van de Werkloosheidsverzekering op

1 Juli a.s., de woningbouwleningen en het aftreden van het Franse kabinet Faure, gaven schrijver aanleiding nogmaals staatszelffinanciering ter sprake te brengen. Van staatszelffinanciering heeft schrijver een samenvatting gegeven in het tweede deel van een vroeger artikel van zijn hand, nl. „Belasting plus schatkistpapier of staatszelffinanciering?” in „E.-S.B.” van 15 Augustus 1951. Betoogd wordt o.a., dat staatszelffinanciering een werkloosheidsverzekering met administratief uiterst ingewikkelde premiebetaling door werknemers, werkgevers en het Rijk en de inschakeling van de 26 verplichte bedrijfsverenigingen, overbodig zou maken en dat staatszelffinanciering de huidige moeilijkheden, om door belastingheffing volgens de hedendaagse methoden de staatsuitgaven te financieren, zou opheffen.

Dr J. G. STRIDIRO, Nogmaals enige opmerkingen over „De economische studie beoordeeld naar haar resultaten”.

In het „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfs-huishoudkunde” van Maart 1952 heeft Prof. Haccoû gereageerd op het artikel „De economische studie beoordeeld naar haar resultaten” van Dr Stridiron in „E.-S.B.” van 31 October 1951. Schrijver gaat in dit artikeltje op een tweetal punten van het betoog van Prof. Haccoû in.

— SOMMAIRE —

J. A. M. VAN GERWEN, L'évolution des prix de la laine en 1952.

L'auteur estime fort favorable que, à la longue, la consommation mondiale normale en reviendra à un niveau qui se situe fort près de celui de la production mondiale totale. A son avis, tous les éléments permettant une stabilisation du niveau actuel des prix sont d'ores et déjà présents.

W. KATS, Les prévisions des prix sur le marché du coton brut.

Les prix côtés pour le coton américain de la nouvelle récolte seront supérieurs d'au moins quelques „cents” au prix officiel (\$ 0,331 la livre). Etant donné la part importante des Etats-Unis dans la production mondiale, le „floor price” du coton nord-américain exerce une grande influence sur le cours des autres variétés.

F. J. CLAVAU, L'évolution des exportations néerlandaises examinée à la lumière des statistiques mensuelles.

Dans cet article l'auteur étudie les facteurs qui peuvent influencer le cours mensuel des exportations néerlandaises; il essaie de déterminer quantitativement cette influence.

Dr H. PHILIPPI, Evénements récents et autofinancement de l'Etat.

Quelques événements, notamment l'approbation du projet „Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekering”, la mise en vigueur de l'assurance-chômage le 1 juillet prochain, les emprunts pour la construction de logements et la démission du cabinet Faure, donnent l'occasion à l'auteur de revenir sur son idée „d'autofinancement de l'Etat” qu'il a déjà développée dans le numéro du 15 août 1951 de la présente revue.

Dr J. G. STRIDIRO, Encore quelques remarques à propos de „Les études économiques jugées d'après leurs résultats”.

Verwachtingen met betrekking tot het prijsverloop van wol in 1952

In April 1951 zette de Commodity Group for Wool van de International Materials Conference in Washington zich aan de bestudering van de vraag, of gezien de verhouding tussen vraag en aanbod van ruwe wol, een internationaal allocatiesysteem voor dit artikel al of niet noodzakelijk was. Gedurende enige maanden hebben de meest vermaarde deskundigen uit de kringen van de wolproducenten, de wolhandel en de wolverwerkende industrie van de gehele wereld zich aan de hand van één uitvoerige documentatie over deze vraag het hoofd gebroken. Uit de zeer schaarse rapporten, welke over deze conferentie beschikbaar gekomen zijn, kreeg men de indruk, dat de toen genomen beslissing om geen allocatiesysteem in het leven te roepen, zeker niet de instemming van alle betrokkenen had en dat het standpunt van de productielanden en speciaal van Australië, dat men onder geen voorwaarde een inmenging in het systeem van open veilingen zou dulden, de doorslag voor dat besluit heeft gegeven.

Wanneer men bedenkt, dat deze conferenties zich afspeelden in een periode, dat reeds drastische verlagingen van de wolprijs tot stand gekomen waren, en dat de vraag naar wol en wollen producten reeds sterk aan het dalen was, is het zonder meer duidelijk, dat een prognose van de toekomstige ontwikkeling van de wolindustrie niet zonder meer een quaestie van een optel- of aftreksommetje is.

Wanneer men verder nagaat, dat reeds sinds maanden geen enkele expert noch enig woltijdschrift van betekenis zich er aan waagt ook maar de geringste indicatie te geven ten aanzien van de mogelijke ontwikkeling van de wolprijzen op korte of langere termijn, zal men zeker niet verwachten, dat in deze beschouwing wél een prognose wordt verstrekt.

Het enige, wat men thans kan doen, is nagaan hoe de ontwikkeling in de laatste tijd is geweest, wat de situatie thans is en welke oorzaken tot het ontstaan van deze situatie hebben meegewerkt.

Van alle grondstoffen is wol ongetwijfeld degene, waarvan de prijs in de laatste twee jaren aan de grootste schommelingen onderhevig is geweest. Onderstaand overzicht, ontleend aan de „World Wool Digest”, moge hiervan een illustratie geven.

U.K. Commodity Price Index Numbers.

(30 Juni 1949 = 100)

Datum	Basis- grondstoffen	Wol	Katoen	Zijde	Jute	Rayon 1)	Rubber	Tin	Koper
1950	139	196	157	156	128	104	325	131	152
1951	193	252	223	214	216	139	499	190	188
1951:									
Febr.	209	376	240	258	183	139	660	254	172
Maart	220	413	242	266	183	139	649	233	172
April	209	332	245	235	183	139	568	212	179
Mei	202	297	248	204	186	139	451	200	183
Juni	193	218	246	196	239	139	441	171	199
Juli	188	213	214	188	239	139	446	155	199
Aug.	179	167	205	179	239	139	440	153	199
Sept.	177	143	198	201	239	139	473	167	196
Oct.	182	183	187	209	239	139	455	178	193
Nov.	182	163	211	205	239	139	431	175	193
Dec.	181	160	213	207	239	139	406	162	193
1952:									
Jan.	182 ²⁾	150	212	207	239	139 ²⁾	403	170	193
Febr.	176	143	201	211	239	150	355	173	193

1) Niet inbegrepen in de „Board of Trade series”. 2) herzien.

De indexcijfers voor wol krijgen nog iets meer relief, wanneer men ze gaat uitzetten op basis van de gemiddelde prijzen van de jaren 1934/38. Voor een fijne, middel-fijne en een grove Dominion combing wool volgen hieronder deze indexcijfers:

	70 's		58 's		46 's	
	In d. per lb.	Index- cijfer	In d. per lb.	Index- cijfer	In d. per lb.	Index- cijfer
Gem. 1934/38	27,27	100	20,91	100	12,91	100
Juli 1950	156	572	111	531	72	558
Sept. 1950	221	810	168	803	133	1.030
Dec. 1950	235	862	191	913	146	1.131
Maart 1951	317	1.162	301	1.439	211	1.634
Juni 1951	177	649	150	717	101	782
Sept. 1951	122	447	94	450	60	465
Oct. 1951	166	609	124	593	82	635
Nov. 1951	145	532	110	526	73	565
Dec. 1951	144	528	104	497	72	558
Jan. 1952	135	495	102	488	70	542
Febr. 1952	126	462	90	430	66	511
Maart 1952	116	425	82	392	51	395

Uit bovenstaande overzichten blijkt, dat de hoogste prijzen werden bereikt in Maart 1951, waarna ze in 6 maanden tijds daalden tot ca 1/3, om daarop in een maand weer ca 30 pCt te stijgen. Daarop trad opnieuw een geleidelijk verder doorgaande daling in, welke zich voortzette tot en met Maart 1952, waarna op het laatst van April zich weer een geringe stijging voordeed.

Bovendien blijkt uit dit overzicht, dat de stijging voor de grovere soorten groter was dan voor de fijnere soorten, doch dat het verschil door een eveneens grotere daling voor de grovere soorten weer geheel en zelfs meer dan dat werd weggewerkt.

De oorzaken van deze ontwikkeling kunnen als volgt in het kort worden omschreven.

Het wereldwolverbruik ontwikkelde zich na de oorlog als gevolg van de zeer sterke inhaalvraag tot een niveau, dat belangrijk uitging boven de wereldproductie. Het verschil kon worden opgevangen door de voorraden, welke zich tijdens de oorlog hadden geaccumuleerd. In tegenstelling tot de oorspronkelijke verwachting werden deze voorraden reeds in 5 jaar opgenomen, zodat medio 1950 zo goed als aangewezen was op de jaarlijkse productie. Op dat moment bleek reeds een zekere verzwakking van de markt en het mag niet als uitgesloten worden beschouwd, dat, indien de Korea-affaire er niet tussengekomen was, een geleidelijke aanpassing van de markt aan een lager consumptieniveau zich in de vorm van langzaam dalende wolprijzen voelbaar had gemaakt. Door het uitbreken van het conflict in Korea, de daarmee gepaard gaande sterke stijging van de civiele vraag en de in sterk tempo opkomende militaire vraag, sloeg het in het vooruitzicht zijnde overschot aan wol plotseling om in een acuut tekort. Als klap op de vuurpeil kwam het bericht over de Amerikaanse plannen tot het aanleggen van een strategische voorraad tot een kwantum, dat ca 10 pCt van de wereldjaarproductie vertegenwoordigde, aan welke plannen reeds direct en op een voor de markt ongunstig moment een begin van uitvoering werd gegeven. Deze situatie joeg de prijzen op tot het 12 resp. 16-voudige van voor de oorlog.

Daar de vraag zich sterk concentreerde op wol, geschikt voor militaire producten, zijnde de grovere types, is daaruit de belangrijke grotere stijging over deze types te verklaren.

Het was duidelijk, dat toen de directe oorlogsdreiging

verminderde en als gevolg daarvan bij de consument een reactie op de koopwoede intrad, de vraag naar ruwe wol direct sterk daalde. Bovendien bleven de militaire voorzieningen voor de wolsector ver beneden de verwachtingen, terwijl — opnieuw als klap op de vuurpeil — Amerika zijn plannen voor strategische voorraadvorming van wol plotseling weer prijs gaf en zich volledig van de markt terugtrok. Vooral de Amerikaanse manipulaties op de wolmarkt in de periode van Juli 1950 t/m April 1951 moeten dan ook als de voornaamste oorzaak van de enorme fluctuaties van de wolprijzen worden gezien.

Door deze gang van zaken verloor zowel het publiek, de verwerkende industrie als de handel het vertrouwen in de markt met het gevolg, dat over de gehele lijn een sterke intering van voorraden plaatsvond en de aankopen zich slechts beperkten tot het strikt noodzakelijke. De vraag op de ruwe-wolmarkt zakte dan ook steeds verder in, hetgeen tot uitdrukking kwam in een steeds lagere prijs.

Uiteraard kan deze voorraadintering en het uitstellen van aankopen niet tot in het oneindige doorgang vinden. Er moet een moment komen, dat het publiek door de in een geforceerd tempo aangekochte goederen heen is en zich weer de noodzakelijke textielgoederen moet aanschaffen. Factoren, zoals te geringe koopkracht en consumptiebeperking, zullen hun invloed blijven uitoefenen op het niveau van aanschaffingen, maar een terugkeer tot een zeker minimum zal toch niet kunnen uitblijven. De voorraden ruwe wol bij industrie en handel, welke over de gehele wereld tot een niveau zijn gedaald, dat zelfs in verhouding tot de geringe consumptie als abnormaal laag moet worden beschouwd, zullen dan noodzakelijkerwijze tot een redelijke omvang moeten worden aangevuld.

Hoe verhoudt zich thans de consumptie van wol tot de productie?

Blijkens een zeer recente raming zal de productie in het seizoen 1951/52, dat loopt van 1 Juli tot 1 Juli, 2.293 mln lbs op gewassen basis bedragen, tegen 2.274 mln lbs in het seizoen 1950/1951 en 2.199 mln lbs in 1949/1950.

In de periode 1 Juli 1950 tot 1 Juli 1951 bedroeg de consumptie in de 7 voornaamste wolverwerkende landen, welke $\frac{2}{3}$ van de totale wolconsumptie voor hun rekening nemen, 1.647 mln lbs. De totale wereldconsumptie zal dus in die periode ca 2.450 mln lbs hebben bedragen, of ca 176 mln lbs meer dan de productie.

In het tweede halfjaar 1951 daalde de wolconsumptie echter zodanig, dat op jaarbasis omgerekend het wereldconsumptieniveau zou kunnen worden gesteld op 1.764 mln lbs of ca 29 pCt lager dan in de periode 1950/51. In vergelijking met de voorafgaande jaren, alsmede met de vooroorlogse jaren was de wereldwolconsumptie en de wereldwolproductie als volgt:

	Consumptie	Productie
Gemiddeld 1934/1938	2.058 mln lbs	2.058 mln lbs
Seizoen 1945/1946	2.247 „ „	2.110 „ „
„ 1946/1947	2.435 „ „	2.127 „ „
„ 1947/1948	2.543 „ „	2.101 „ „
„ 1948/1949	2.436 „ „	2.151 „ „
„ 1949/1950	2.651 „ „	2.198 „ „
„ 1950/1951	2.450 „ „	2.270 „ „
2e halfjaar 1951 op jaarbasis	1.764 „ „	2.293 „ „

Uit bovenstaande cijfers blijkt wel duidelijk de invloed, welke de inhaalvraag vooral in de jaren 1946 t/m 1950 op het consumptieniveau heeft gehad. Bovendien blijkt, dat onder invloed van de grote vraag een regelmatige toeneming van de productie tot stand gekomen is.

Wanneer men een raming zou willen maken van de toekomstige consumptie, nadat de reactie op de Korea-hausse uitgewerkt is en het vertrouwen in de prijs is teruggekeerd, zou met de volgende factoren rekening moeten worden gehouden:

1. de toeneming van de wereldbevolking, welke in een stijging van de wolconsumptie moet resulteren;
2. de in gang zijnde emancipatie van onontwikkelde gebieden, welke eveneens een toeneming van de consumptie teweeg moet brengen. Het is immers een onomstreden feit, dat een stijging van het beschavingspeil van onontwikkelde volken zich het eerst manifesteert in een grotere behoefte aan kleding;
3. de verandering in de levensgewoonten van de mensen, welke een grotere behoefte aan kleding teweeg brengt. Men dankt immers thans veel sneller een costuum of mantel af dan 20 à 25 jaar geleden. Ook het feit, dat men meer dan vroeger buitenshuis leeft, dat het gros van de bevolking langere vacaties geniet en deze vacaties buiten de eigen woonplaats doorbrengt, schept een grotere kledingbehoefte.

Als tegenhangers van bovengenoemde factoren moeten worden genoemd:

4. de te geringe koopkracht en de kunstmatige consumptiebeperking, welke door loon- en prijspolitiek en belastingpolitiek veroorzaakt wordt;
5. een niet te miskennen verandering in de kledinggewoonten, waardoor een verschuiving van wollen textielgoederen naar goederen, vervaardigd uit katoen, rayon en synthetische vezels optreedt. Gedacht wordt hier bijv. aan regenkleding, welke vroeger uit wol (loden of gabardine) bestond en thans overwegend uit ander materiaal bestaat. Vooral in Amerika is deze tendentie merkbaar;
6. de toenemende verwerking van half- en heel-synthetische vezels tezamen met wol, waarbij eveneens Amerika een leiding gevende rol speelt;
7. een vooral in Europa te constateren daling van de behoefte aan woningtextiel, doordat men als gevolg van een grotere uithuizigheid minder waarde hecht aan de aankleding van de eigen woning. Hierbij dient te worden opgemerkt, dat in Amerika onder invloed van de televisie zich de tegenover gestelde tendentie voelbaar maakt.

In welke mate deze factoren de wolconsumptie zullen beïnvloeden is niet te berekenen. Dat de normale consumptie op de duur terug zal komen op een niveau, dat dicht bij de totale productie ligt, is echter wel zeer waarschijnlijk. Daarin schuilt het gevaar, dat, indien op een bepaald moment zich een extra behoefte voor militaire voorzieningen of voor strategische voorraadvorming voordoet, gepaard gaande met de noodzakelijke aanvulling van te sterk ingeteerde voorraden aan grondstoffen, halfabrikaten en eindproducten, de balans weer snel door kan slaan naar de vraagzijde. De voorraden, welke zich in bepaalde productiecentra, en met name in Zuid-Amerika, als gevolg van de door die landen gevoerde monetaire- en prijspolitiek hebben gevormd, zouden, wanneer zij in de markt zouden worden gebracht, deze grotere vraag gedeeltelijk kunnen opvangen en prijsstabiliserend kunnen werken. Van de andere kant zouden deze voorraden, wanneer zij tegen meer aantrekkelijke prijzen op de markt komen, op een moment, dat zich nog geen grotere vraag voordoet, een verder afglijden van de wolprijzen kunnen veroorzaken. Dit laatste is echter haast niet te verwachten, waar zulks geheel in strijd zou zijn met de tot dusverre door die landen gevoerde politiek.

Zoals men ziet zijn alle elementen aanwezig voor een zekere stabilisatie van het huidige prijsniveau.

Een moeilijkheid doet zich evenwel nog voor. Wanneer het verwachte herstel op korte termijn zou inzetten, nu de veilingen zo goed als afgelopen zijn en er dus vooralsnog weinig wol beschikbaar komt, zouden de consumenten wel eens moeite kunnen hebben om hun behoefte tot het begin van het volgende seizoen te dekken. In dat geval

zou een stijging van de wolprijzen, zij het waarschijnlijk met een tijdelijk karakter, niet uit kunnen blijven. De laatste berichten zouden reeds in deze richting kunnen wijzen.

Het ware evenwel voor industrie en handel te hopen,

dat deze nieuwe prijsbeweging tot geringe proporties beperkt blijft, daar te grote schommelingen, zoals die zich in de laatste tijd hebben voorgedaan, slechts moeilijkheden, verliezen en onzekerheden betekenen.

Tilburg.

J. A. M. VAN GERWEN.

De te verwachten prijsontwikkeling voor ruwe katoen

Een antwoord op de vraag, welke verwachtingen worden gekoesterd met betrekking tot de prijsontwikkeling voor ruwe katoen, kan slechts gegeven worden in het licht van de thans bekende feiten en vigerende omstandigheden.

Voor het prijsverloop van ruwe katoen is van eminent belang de te verwachten gang van zaken in de Verenigde Staten. In het geheel van de wereldproductie van ruwe katoen nemen de Verenigde Staten een dominerende plaats in. Volgens de ramingen van de I.C.A.C. wordt in het seizoen 1951/52 een wereldproductie verwacht van 34,4 mln bn, waarvan de Verenigde Staten ca 15 mln bn, dat is ca 43 pCt voor hun rekening nemen.

Alhoewel omtrent de te verwachten wereldproductie in 1952/53 momenteel geen betrouwbare ramingen ten dienste staan, is het buiten kijf, dat de Verenigde Staten wederom zowel wat de productie, de consumptie als de export aangaat vooraan zullen staan en mitsdien als „market-leaders” zullen fungeren.

Het is nog te vroeg om zich een meer definitief oordeel te vormen omtrent de te verwachten omvang van de nieuwe oogst in de Verenigde Staten. Het eerste officiële oogst-rapport van het Amerikaanse Departement van Landbouw wordt omstreeks 8 Juli a.s. gepubliceerd. In dit rapport wordt een officiële raming gegeven van het te verwachten areaal. Voor die tijd spelen de zgn. „private reports” van insiders een grote rol. Deze rapporten beïnvluencen mede de katoennoteringen op de termijnmarkt in New York. De Amerikaanse Regering acht het uit voorzienings- en strategische overwegingen van belang, dat er in het seizoen 1952/53 ten minste 28 mln acres met ruwe katoen beplant worden, die bij een opbrengst van 273 lbs. per acre een oogst moeten geven van ca 16 mln bn katoen. Zoals bekend, bedroeg het beplante areaal in 1951 27.917.000 acres, terwijl uiteindelijk de oogst van een oppervlakte, groot 26.687.000 acres, is binnengehaald, met een gemiddelde opbrengst van 271,7 lbs. per acre.

Voor het oogstareaal 1952 variëren de particuliere ramingen van 25 tot 27.500.000 acres. Volgens het gevoelen van vele insiders zal het niet eenvoudig zijn, afhankelijk als men is van de weersomstandigheden, het door de regeringsautoriteiten noodzakelijk geachte doel, nl. een oogst van ca 16 mln bn, te bereiken.

Ofschoon de berichten omtrent de voortgang van het planten van de oogst in de Eastern en Central Belt over het algemeen niet ongunstig luiden, bestaat er in de Rio Grande Valley in Texas (Western Belt) behoefte aan meer regen. Aanvankelijk werd een te late aanplant uit de in de laatste jaren steeds in betekenis toenemende staten California en Arizona gemeld, maar gunstige weersomstandigheden hebben intussen weer veel goed gemaakt.

Het overzicht is in dit stadium te onvolledig om voldoende conclusies te kunnen trekken.

Ter aanmoediging van de aanplant is vroegtijdig het beleningsstarief voor de nieuwe oogst gepubliceerd. Aan de „cotton farmers” wordt een steunprijs gegarandeerd, welke ten minste 90 pCt bedraagt van de pariteitsprijs per 15 Januari 1952 (34,35 \$ct per lb.), hetgeen overeenkomt met 30,91 \$ct voor middling 7/8” stapellengte. Indien de aan het begin van het oogstjaar, 1 Augustus 1952, vast te stellen pariteitsprijs hoger ligt dan de hiervoren genoemde per 15 Januari 1952, zal de steunprijs

gefixeerd worden op basis van deze hogere pariteitsprijs.

Zonder eventuele verdere beïnvloeding van de pariteitsprijs door inflationistische tendenties, zal er rekening mede moeten worden gehouden, dat de steunprijs, in aanmerking nemende de gebruikelijke premie voor 15/16” stapellengte boven 7/8” katoen, voor middling 15/16” katoen ca 32 \$ct per lb. bedraagt. Het „futures equivalent” hiervan komt overeen met ca 33,10 \$ct per lb.

Bij vergelijking van deze steunprijs met de huidige nieuwe oogstnoteringen van de termijnmarkt in New York, die eveneens gebaseerd zijn op middling 15/16” katoen, kan geconstateerd worden, dat de Mei- en Juli 1953-termijnen slechts ca 2½ \$ct boven de hiervoren berekende thans bekende steunprijs liggen.

De Landbouw-Commissie van de Senaat heeft een wetsvoorstel geconcipeerd, waarbij wordt bepaald, dat de steunprijs voor ruwe katoen in 1952 met ongeveer 3½ \$ct per lb. zal worden verhoogd, indien het Amerikaanse Departement van Landbouw oogst 1952 officieel raamt op een hoeveelheid van 16 mln bn of meer.

Het steuntarief op basis van 90 pCt van de pariteitsprijs laat men in dit wetsontwerp onaangetast, maar de klasse van de katoen, waarop het tarief gebaseerd is, wordt van middling verlaagd tot lowmiddling. Dit maakt een prijsverschil uit van 3½ \$ct per lb.

Bedoeld wetsontwerp geldt alleen voor oogst 1952. Getracht wordt het fiat hierop te verkrijgen van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat. In katoenkringen wordt niet verwacht, dat voor een dergelijk wetsontwerp een meerderheid kan worden gevonden. Er moet echter niet uit het oog verloren worden, dat 1952 „election year” is, waarin alles kan worden verwacht.

De steunprijsregeling vertoont voorts dit jaar het volgende novum. Het Amerikaanse Departement van Landbouw heeft nl. onlangs bekend gemaakt, dat het onder de vigueur van het prijssteunprogramma in 1952 ook rechtstreeks aankopen van ruwe katoen zal verrichten. De prijzen zullen worden gesteund, hetzij door regeringsvoorschotten of door directe aankopen bij de planters tegen het geldende steunprijsniveau. Aangekondigd is, dat de planters de Commodity Credit Corporation vóór 30 April 1953 in kennis moeten stellen van hun voornemen katoen aan deze instantie te verkopen, terwijl aflevering door de producenten aan de Regering vóór 3 Augustus 1953 moet plaatsvinden.

Het is duidelijk, dat de Amerikaanse Regering alles in het werk stelt om wederom een katoenoogst van behoorlijke omvang te verkrijgen en daarbij uit een oogpunt van prijssteun zo ver gaat als maar enigszins mogelijk is.

Ondanks de depressie, welke haar invloed eveneens heeft doen gelden in de katoenindustrie in de Verenigde Staten, beweegt het katoenverbruik zich daar op een niveau, hetwelk voor het seizoen 1951/52 omgerekend op jaarbasis ca 9 à 9½ mln bn belooft. De statistische positie van Noordamerikaanse katoen is derhalve vrij sterk. Een en ander wordt in het schema op blz. 411 nader aangetoond.

Volgens de jongste gegevens van de Commodity Credit Corporation bevinden zich per 1 Mei jl. 396.000 bn katoen in regeringshanden, welk quantum in de genoemde carry-over per 1 Augustus 1952 is begrepen. Van oogst

carry-over 1 Augustus 1951		2.278.000 bn
oogst 1951		15.130.000 „
importen		200.000 „
		<hr/>
		17.608.000 bn
consumptie	9 à 9.500.000 bn	
exporten	5.8 à 6.000.000 „	14.8 à 15.500.000 „
Te verwachten carry-over per		
	1 Augustus 1952	2.8 à 2.100.000 bn

1951 kan geen katoen meer beleend worden bij de C.C.C. „Loans” waren slechts verkrijgbaar tot 30 April 1952.

Evenals aan het begin van het seizoen 1951/52 zal er per 1 Augustus a.s. een relatief gering kwantum Noord-amerikaanse katoen als carry-over, ter overbrugging van de periode, waarin de nieuwe oogst nog niet in volle omvang ter beschikking staat, disponibel zijn.

De uitvoering van het prijssteunprogramma is thans door het Departement van Landbouw uitstekend georganiseerd. Er moet rekening gehouden worden met de omstandigheid, dat de katoenplanters zeer zeker geen grote hoeveelheden katoen uit de nieuwe oogst op de vrije markt van de hand zullen doen, indien zij niet verscheidene dollars per baal boven de officiële steunprijs ontvangen.

Indien de „cotton farmers”, in de verwachting, dat de prijzen in een later stadium zullen aantrekken en er derhalve voor hen voordeel in gelegen is de katoen tijdelijk te belenen ¹⁾, tot belening bij de C.C.C. overgaan, zal deze katoen door hen niet eerder afgelost en ten verkoop aangeboden worden dan op het tijdstip, wanneer zij er van overtuigd zijn de „carrying charges” ²⁾ terug te ontvangen en bovendien nog een extra winst te maken. Op deze gronden moet aangenomen worden, dat de termijnnoteringen voor de nieuwe oogst, onafhankelijk van het feit, hoe de oogst, wat hoeveelheid betreft, uitvalt, en wat de omvang zal zijn van de binnenlandse consumptie en de export, ten minste enkele \$-cents hoger zullen zijn dan de officiële steunprijs, nl. ca 33,10 \$ct per lb. (het futures equivalent), zijnde de bodem, die als absoluut minimum in de markt

¹⁾ De noodzaak tot het spoedig verhandelen van de geogste en geëgrenseerde katoen is vaak aanwezig, omdat katoen nu eenmaal een „cash crop” is.

²⁾ Onder carrying charges worden verstaan de kosten van opslag, assurantiepremie etc., welke ca 0,20 \$ct per lb. per maand belopen.

is gelegd. Het spreekt vanzelf, dat de katoenmarkt een ander aanzien zal vertonen, ingeval zich een misoogst zou voordoen of internationale verwickelingen van ernstige aard zouden optreden.

In verband met het grote aandeel van de Verenigde Staten in de wereldproductie van ruwe katoen is de „floor price” voor Noordamerikaanse katoen van grote invloed op het prijsverloop van andere katoenvariëteiten, die men gewoonlijk met de benaming exoten pleegt aan te duiden. Het is op dit tijdstip niet mogelijk een verantwoorde opinie te geven inzake de te verwachten prijsontwikkeling voor exoten. Betrouwbare oogstramingen van de productielanden, die naast de Verenigde Staten als exporteur een belangrijke rol vervullen, zijn slechts gedeeltelijk beschikbaar. Bij voldoende aanbod van exoten — hetgeen als de voortekenen ons niet bedriegen zeer waarschijnlijk het geval zal zijn — bestaat de mogelijkheid, dat niet-Amerikaanse katoenvariëteiten beneden het Amerikaanse prijsniveau kunnen worden betrokken.

Wegens de nagenoeg in de gehele wereld heersende crisis in de katoenindustrie daalt de consumptie van ruwe katoen allerwege. Het teruglopende verbruik oefent uiteraard een baisse-gunstige invloed uit op de katoenmarkt. Wat de katoen van de oude oogst betreft, zijn de eerste symptomen hiervan reeds merkbaar. Mexicaanse en Nicaragua katoen bijv. worden tot belangrijk lagere prijzen geoffreerd dan American Upland cottons van de oude oogst. De deviezenmoeilijkheden, die zich in onderscheidene consumptielanden met name op het gebied van de dollarvaluta voordoen, kunnen echter tot grotere vraag leiden naar exoten, die niet met dollardeviezen betaald behoeven te worden en op deze wijze het aspect van de zaak geheel of gedeeltelijk wijzigen.

De in de laatste jaren in de praktijk opgedane ervaring heeft voldoende geleerd, dat met betrekking tot het prijsverloop op de wereldmarkt van ruwe katoen niet uitsluitend kan worden gelet op de te verwachten werking van de wet van vraag en aanbod. Het deviezenaspect dient eveneens in rekening gebracht te worden.

Arnhem.

W. KATS.

De betekenis van de maandelijks uitvoercijfers voor de beoordeling van het Nederlandse exportverloop

De maandelijks publicatie van de *totaalcijfers* van de Nederlandse uitvoer door het C.B.S. vormt dikwijls de voornaamste bron van kennis t.a.v. de ontwikkeling van de Nederlandse uitvoer. Enerzijds is dit te verklaren uit het feit, dat de gedetailleerde gegevens, zoals deze in de maandelijks statistiek van in-, uit- en doorvoer van het C.B.S. worden gepubliceerd, uiteraard eerst enige tijd na genoemde totaalcijfers bekend zijn, zodat de interesse inmiddels reeds meer is toegespitst op de totaalcijfers voor de volgende maand; anderzijds vereist een studie van het detailmateriaal tijd en een bepaalde kennis van de speciale aard van deze gegevens.

Het gevaar nu is niet denkbeeldig, dat een simpel totaalcijfer als het onderhavige, verkeerd wordt geïnterpreteerd. Een gelukkige omstandigheid vormt hierbij weliswaar, dat het C.B.S. sedert enige tijd bij de snelle publicatie van deze totaalcijfers ook reeds een vrij uitvoerige artikelspecificatie verstrekt, doch het lijkt niettemin nuttig nader in te gaan op de factoren, die het maandelijks verloop van de Nederlandse uitvoer kunnen beïnvloeden en te trachten hun invloed te quantificeren.

Genoemde invloeden kunnen dan worden onderscheiden in de volgende:

- prijsmutaties;
- verschillen in de lengte van de registratieperioden;
- seizoenschommelingen;
- toevallige fluctuaties.

Ad a. Het prijsverloop bij uitvoer heeft de laatste jaren vrij belangrijke fluctuaties te zien gegeven, waarbij met name op de prijsstijgingen na de devaluatie en na de gebeurtenissen in Korea kan worden gewezen. Bovendien komen in de loop van een jaarperiode belangrijke seizoensmatige prijschommelingen voor ¹⁾. Deze invloeden kunnen worden geëlimineerd door de waardetotalen per maand te herleiden op een *constante prijsbasis*, nl. die van 1948, door middel van de eveneens door het C.B.S. gepubliceerde prijsindices van de in- en uitvoer. Voor de waarde-cijfers worden derhalve volumina gesubstitueerd. Een praktisch probleem hierbij wordt gevormd door de omstandigheid, dat de prijsindices eerst enige tijd na het bekend worden der totale waarde-cijfers beschikbaar komen. Voor de meest recente maanden is hier derhalve uitgegaan van een raming van dit prijsverloop, aan de hand van de ont-

¹⁾ Zie ook het artikel „Statistische bepaling van de ontwikkeling van de Nederlandse ruilvoet” in „E.-S.B.” van 22 Augustus 1951.

wikkeling hiervan in de voorafgaande maanden, rekening houdend met de ontwikkeling van het wereldmarktprijspeil, zoals dit o.a. is af te leiden uit de fluctuaties in de invoer- en groothandelsprijzen, waarop het onderhavige prijsverloop in bepaalde mate met een zekere vertraging reageert.

Ad b. Door technisch-administratieve oorzaken hebben de onderhavige totaalcijfers niet steeds op een gelijke periode betrekking; er kunnen n.l. fluctuaties voorkomen in de „time-lag” tussen de werkelijke uitvoer en de registratie hiervan, terwijl voorts het aantal dagen per registratieperiode (= kalendermaand) wisselt. Deze systematische „fouten” kunnen slechts tot voor deze analyse bruikbare proporties worden teruggebracht door van maandscijfers over te gaan op voortschrijdende gemiddelden hiervan. Het is duidelijk, dat een dergelijk gemiddelde anderzijds echter over niet te veel maanden mag worden uitgebreid, aangezien anders de invloed van de meest recente gegevens hierop niet voldoende tot uiting komt. Een voortschrijdend 3-maandsgemiddelde leek het juiste midden tussen de gestelde eisen te houden.

In tabel I is de reële exportwaarde per maand vergeleken met de voortschrijdende 3-maandsgemiddelden van de uitvoer tegen prijzen van 1948.

TABEL I.

Waarde van de uitvoer 1949, 1950 en 1951 per maand en 3-maandsgemiddelden hiervan tegen prijzen van 1948. (in mln gld.)

Maand resp. centrale maand van 3-maandsgemiddelden	1949		1950		1951	
	Reële waarde p. mnd	3-mnds gem. waarde pr. 1948	Reële waarde p. mnd	3-mnds gem. waarde pr. 1948	Reële waarde p. mnd	3-mnds gem. waarde pr. 1948
Januari	318	289	396	381	524	515
Februari	245	295	313	371	568	512
Maart	283	270	400	365	555	515
April	256	281	367	390	582	505
Mei	272	289	377	402	578	510
Juni	312	306	429	439	618	508
Juli	284	318	444	469	574	512
Augustus	296	332	436	489	587	533
September	318	360	467	521	694	590
October	377	394	562	544	779	619
November	399	424	558	552	739	594
December	433	420	537	522	618	576

Ad c. I. De spreiding van de export van agrarische producten (m.n. die in onbewerkte toestand) over de maanden van het jaar wordt in belangrijke mate bepaald door het tijdstip, waarop deze producten beschikbaar komen (oogst). Deze seizoeninvloeden op het exportverloop kunnen worden geëlimineerd door de bepaling van het zgn. seizoenpatroon. Een moeilijkheid hierbij is echter, dat het te berekenen patroon zeer heterogeen van opbouw is, aangezien elk der betrokken artikelen eigen typische seizoenfluctuaties vertoont. Het beschikbare materiaal (de volume-indices van het C.B.S.) laat echter slechts een onderscheiding toe in drie groepen, t.w. onbewerkte akkerbouwproducten (w.o. aardappelen, vlas, zaden en peulvruchten), onbewerkte tuinbouwproducten (w.o. bloembollen, verse groenten en vers fruit) en visserijproducten²⁾. De berekeningen, die op grond hiervan kunnen worden uitgevoerd, hebben derhalve een zeer globaal karakter. Het blijkt niettemin, dat uit de 3-maandsgemiddelden van de volumina voor elk dezer 3 groepen in de jaren 1948-1951 bruikbare seizoenpatronen zijn af te leiden, indien men uitgaat van de veronderstelling, dat de seizoenfluctuaties van constante omvang zijn (de zgn. arithmetische methode³⁾). De gevonden seizoenafwijkingen uitgedrukt in volume-indexcijfers (1948 = 100)

²⁾ De groep „onbewerkte veeteeltproducten” is buiten beschouwing gelaten, aangezien deze vnl. bestaat uit eieren, uit het exportverloop waarvan geen duidelijke seizoensomkeringen zijn op te maken.

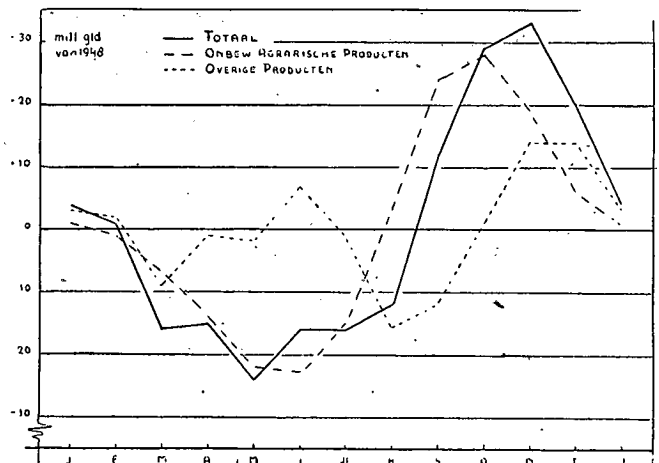
³⁾ Berekeningen, uitgaande van de veronderstelling, dat de seizoenfluctuaties evenredig zouden zijn aan de omvang van de betrokken exporten (de zgn. geometrische methode), bleken veel minder te voldoen.

leveren, na herleiding tot waardebedragen tegen prijzen van 1948, de gezochte „seizoenveranderingsgetallen” op, waarmede de onder b gevonden 3-maandsgemiddelden tegen prijzen van 1948 voor seizoenen kunnen worden gecorrigeerd.

II. De spreiding van de export over de maanden van het jaar van de overige producten ondervindt voorts de invloed van seizoenfluctuaties van meer algemene aard, die hun oorsprong vinden aan de vraagzijde, zoals bijv. die i.v.m. de feestdagen in December en de vacaties. Ook in dit geval bleken de nodige correcties het meest reëel te benaderen door de arithmetische methode, zij het dat hier — gezien de slechts zeer globaal mogelijke benadering — de geometrische methode slechts weinig minder voldeed.

In tabel-II zijn de seizoenveranderingsgetallen voor „onbewerkte agrarische producten” en voor de overige goederen (tegen prijzen van 1948) weergegeven; deze gegevens zijn tevens in grafiek gebracht (grafiek I).

Grafiek I. Seizoenveranderingsgetallen voor 3-maandsgemiddelden van de uitvoer tegen prijzen van 1948.

TABEL II.

Seizoenveranderingsgetallen van 3-maandsgemiddelden van de uitvoer voor „onbewerkte agrarische producten” en „overige” producten. (in mln gld. van 1948)

Centrale maand van het 3-maandsgemiddelde	Onbew. agrarische producten	Overige producten	Totaal
Januari	+ 1	+ 3	+ 4
Februari	- 1	+ 2	+ 1
Maart	- 7	+ 9	- 16
April	- 14	- 1	- 15
Mei	- 22	- 2	- 24
Juni	- 23	+ 7	- 16
Juli	- 15	- 1	- 16
Augustus	+ 4	- 16	- 12
September	+ 24	- 12	+ 12
October	+ 28	+ 1	+ 29
November	+ 19	+ 14	+ 33
December	+ 6	+ 14	+ 20

Hierbij valt op te merken, dat de afwijkingen van het gemiddelde het grootst zijn bij het 1-fasige seizoenpatroon van onbewerkte agrarische producten; de kleinere seizoenslagen bij de overige producten zijn 2-fasig. In eerstgenoemd patroon ligt de top in September/October, dus direct na de oogst; hierna treedt er een constante daling op, die eerst in Juli i.v.m. de nieuwe oogst omslaat in een stijging.

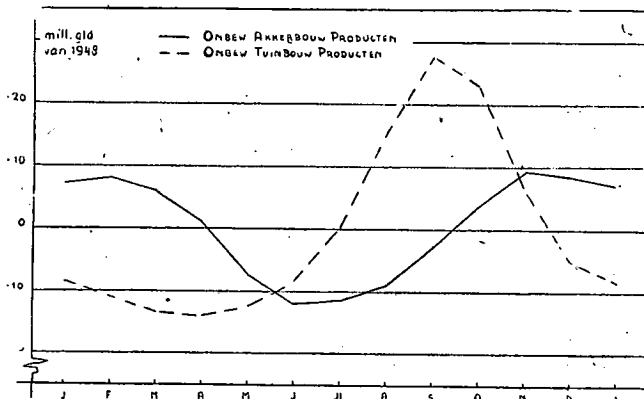
In grafiek II zijn de seizoenveranderingsgetallen voor „onbewerkte akkerbouwproducten” en „onbewerkte tuinbouwproducten” (die voor „visserijproducten” zijn veel minder belangrijk) afzonderlijk weergegeven. Hieruit is op te maken, dat de seizoentop voor laatstgenoemde

artikelgroep eerder optreedt (Augustus-October), een grotere uitslag vertoont en meer gecentraliseerd is dan voor eerstgenoemde groep (October-Maart). De beide complementaire seizoenalen hebben een ongeveer gelijke afwijking van het gemiddelde; voor de „onbewerkte tuinbouwproducten” is het dal uiteraard uitgebreider en valt later (December-Juni) dan voor de „onbewerkte akkerbouwproducten” (Mei-Augustus).

De top in November en December voor de overige producten kan in verband gebracht worden met de feestdagen in December, terwijl het hieraan voorafgaande dal in Augustus en September ongetwijfeld onder invloed van de vacaties ontstaat. De top en het dal in het eerste halfjaar zijn minder duidelijk verklaarbaar en dienen wellicht alleen als reacties op de genoemde korte golfbeweging in het 2e halfjaar te worden beschouwd.

Grafiek II. *Seizoenveranderingsgetallen voor 3-maandsgemiddelden van de uitvoer tegen prijzen van 1948 voor onbewerkte agrarische producten.*

Ad d. De toevallige fluctuaties in het maandelijks verloop van de uitvoer der verschillende producten zullen elkaar in het algemeen ongeveer compenseren; bovendien werkt het invoeren van een voortschrijdend 3-maandsgemiddelde hierop verder nivellerend. Het blijkt echter, dat er ook dan nog enkele producten resteren, waarvan de fluctuaties in het exportverloop het totaalbeeld gevoelig kunnen verstoren. Deze producten zijn: schepen, tin, suiker, boter en enkele plantaardige oliën. Op de maandelijks uitvoer van deze producten werd daarom een voortschrijdend gemiddelde over een langere periode en wel een geheel jaar ⁴⁾ toegepast, waarbij dit gemiddelde voor de laatste maanden door extrapolatie werd verkregen.

Tabel III geeft de 3-maandsgemiddelden van de export tegen prijzen van 1948 (zie tabel I) alsmede dit verloop,

TABEL III.

3-maandsgemiddelden van de uitvoer 1949, 1950, 1951 tegen prijzen van 1948, gecorrigeerd voor seizoen- en toevallige fluctuaties,

(in mln gld. van 1948)

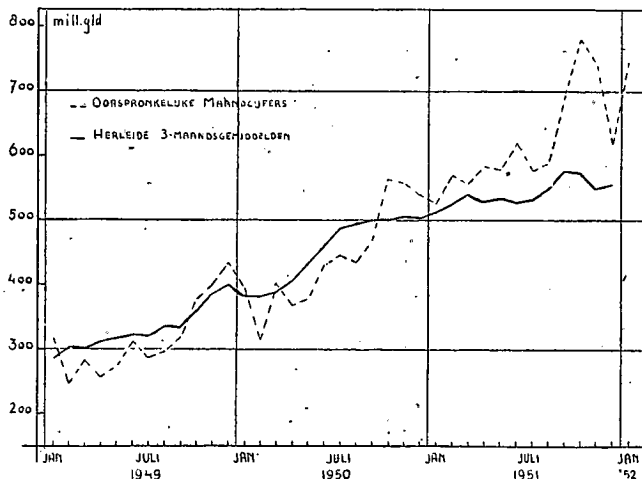
Centrale maand van het 3-maandsgemiddelde	1949		1950		1951	
	Reëel volume	Gecorr. volume	Reëel volume	Gecorr. volume	Reëel volume	Gecorr. volume
Januari	289	286	381	382	515	514
Februari	295	302	371	381	512	525
Maart	270	301	365	388	515	540
April	281	312	390	406	505	528
Mei	289	317	402	433	510	533
Juni	306	323	439	458	508	524
Juli	318	321	469	486	512	529
Augustus	332	335	489	493	533	548
September	360	332	521	500	590	575
October	394	358	544	501	619	572
November	424	386	552	505	594	548
December	420	399	522	503	576	555

⁴⁾ Aangezien alleen bij een oneven aantal maanden de centrale maand van het voortschrijdend gemiddelde samenvalt met een kalendermaand, werd een voortschrijdend 11-maandsgemiddelde genomen.

gecorrigeerd voor de in tabel II genoemde seizoenafwijkingen en voor de ad d omschreven toevallige fluctuaties.

Grafiek III geeft weer de reële export per maand en de 3-maandsgemiddelden hiervan tegen prijzen van 1948, tevens gecorrigeerd voor seizoen- en toevallige fluctuaties.

Grafiek III. *Maandcijfers van de uitvoer en 3-maandsgemiddelden hiervan tegen prijzen van 1948, tevens gecorrigeerd voor seizoen- en andere fluctuaties.*

Het aldus gecorrigeerde exportverloop kan als volgt worden gekarakteriseerd:

- een lichte stijging in de eerste drie kwartalen van 1949;
- van het vierde kwartaal 1949 af tot en met het eerste kwartaal 1951 een veel scherper toeneming, die o.a. is te verklaren uit de devaluatie en de liberalisatie; de top in het vierde kwartaal 1949 houdt verband met de plotselinge toeneming van de uitvoer naar West-Duitsland ten gevolge van de afsluiting van het eerste handelsverdrag;
- een duidelijke reactie in het tweede kwartaal 1951, die o.a. is toe te schrijven aan de Duitse importbelemmeringen en waarop tot eind 1951 nog slechts een gedeeltelijk herstel is gevolgd.

Wat betreft de quantitative betekenis van de onderscheiden onderzochte factoren op het maandelijks exportverloop is het nuttig onderscheid te maken tussen een vergelijking op korte en langere termijn, aangezien in het laatste geval de aan te brengen correcties een grotere discrepantie zullen vertonen.

Bij een vergelijking op *korte termijn*, dus van maand tot maand, zijn de correcties, die ontstaan door invoering van een 3-maandsgemiddelde, veelal het belangrijkste (tot f 100 mln ⁵⁾); hierbij dient er op te worden gewezen, dat het verschil in lengte der maanden weliswaar een zeer voorname, doch niet de enige verklarende factor voor deze correctie vormt; behalve de eveneens genoemde fluctuaties in de periode van verwerking, spelen toevallige fluctuaties bij de relatief korte periode van een maand een belangrijke rol. Van minder betekenis in dit geval, doch nog vrij belangrijk, zijn de seizoenfluctuaties: voor de 3-maandsgemiddelden tot f 20 mln, voor de oorspronkelijke maandcijfers wellicht dubbel zo hoog. De invloed van prijsverschommelingen en van resterende incidentele fluctuaties is op korte termijn bezien niet zo omvangrijk (elk tot f 15 mln).

Bij een vergelijking op *langere termijn* loopt het maximale verschil tussen de aan te brengen correcties i.v.m. invoering van een 3-maandsgemiddelde slechts weinig op; het tegendeel is het geval met de andere correctiefactoren. Het grootste verschil in de seizoencorrecties (afwijking tussen

⁵⁾ In miljoenen gulden van 1948, evenals de verder te noemen bedragen.

seizoendal en seizoentop) bedraagt op basis van 3-maands-gemiddelden bijna f 60 mln, voor de oorspronkelijke maandcijfers mag met een f 20 mln hoger bedrag worden gerekend. De correcties voor de prijsfluctuaties liepen in de kalenderjaren 1949, 1950 en 1951 mede door seizoeninvloeden resp.

ca f 20, f 25 en f 40 mln uiteen; de totale maximale afwijking over deze jaren bereikte een omvang van ca f 75 mln. De correcties voor „extra”-toevallige fluctuaties ver-toonden in deze periode maximale verschillen tot f 30 mln.

Rotterdam.

F. J. CLAVAUX.

Recente gebeurtenissen en staatszelffinanciering

Enkele recente gebeurtenissen geven mij aanleiding nogmaals Staatszelffinanciering ter sprake te brengen. Het zijn de goedkeuring van het Ontwerp „Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekering” en het in werking treden van de Werkloosheidsverzekering op 1 Juli a.s., de Woningbouwleningen en het aftreden van het kabinet Faure.

Van Staatszelffinanciering heb ik een samenvatting gegeven in het tweede gedeelte van een vroeger artikel van mijn hand in „E.-S.B.”¹⁾ Voor bijzonderheden moet ik daarnaar verwijzen. Hier alleen ter oriëntering de hoofdlijnen.

De gemeenschap, waarin Staatszelffinanciering is ingevoerd, heb ik de *Staatscredietmaatschappij* genoemd. In de Staatscredietmaatschappij moet iedereen een bankrekening hebben, is het bankpapier afgeschaft en geschiedt het betalingsverkeer — met uitzondering van de betalingen in pasmunt — door overschrijving van de ene rekening op de andere. De creditsaldi zijn wettig betaalmiddel. *Staatszelffinanciering* betekent, dat de Staat zijn crediteuren betaalt door hen voor de hun verschuldigde bedragen op hun rekening te crediteren en daardoor geld scheidt. Het geld, dat door de Staat op die wijze boven de behoeften van het verkeer in omloop wordt gebracht, wordt er weder uit teruggenomen, er uit geëlimineerd, door van elke overboeking een klein percentage af te boeken. Deze afboekingen noemde ik het *eliminatierecht*.

Ik wil hieraan nog toevoegen, dat voor de praktische doorvoering door mij maatregelen ontworpen zijn, waardoor het dagelijkse betalingsverkeer vrijwel geheel gehandhaafd blijft zoals het nu is en waardoor in alle moeilijkheden, die het schrijven van girobiljetten voor minder ontwikkelden zou kunnen opleveren, voorzien is.

In de Staatscredietmaatschappij wordt de begroting in verband met het gewijzigde karakter van dit staatsstuk door mij *Machtiging* genoemd. Zij is verdeeld in vier afdelingen: Afd. I, Dienst der werkelijke uitgaven, Afd. II, Dienst der schulden, Afd. III, Dienst der sociale voorzieningen, Afd. IV, Dienst der leningen.

In afd. III, de *Dienst der sociale voorzieningen*, worden niet de totaalbedragen vastgesteld, welke moeten worden uitgekeerd, maar de normen voor de uitkeringen, waarop volgens de wetten, vastgesteld door de Volksvertegenwoordiging, een ieder in voorkomende gevallen aanspraak heeft. Ieder rechthebbende wordt voor hetgeen hem toekomt op zijn rekening gecrediteerd. De op die wijze uitgekeerde bedragen worden voor zover nodig gezamenlijk met de overige staatsuitgaven door het eliminatierecht weer aan de omloop onttrokken. Zodoende wordt door de sociale voorzieningen verandering gebracht in de verdeling van het nationale inkomen, doch dat geschiedt *in statu nascendi*, voordat de verdeling tot stand is gekomen.

Staatszelffinanciering maakt een werkloosheidsverzekering met administratief uiterst ingewikkelde premiebetaling door werknemers, werkgevers en het Rijk en de inschakeling van de 26 verplichte bedrijfsverenigingen, overbodig. Wanneer eenmaal in de Volksvertegenwoordiging vastgesteld is op welke uitkeringen een iegelijk in geval van

werkloosheid recht heeft, is in de Staatscredietmaatschappij aan alle voor de invoering noodzakelijke voorwaarden voldaan. De premies, door werknemer, werkgever en Rijk te betalen, vervallen. Zij worden thans door loons- en prijsverhogingen en door belastingheffing ten slotte toch door de gemeenschap in haar geheel gedragen. De telkens voor de uitkeringen nodige bedragen worden dan door het eliminatierecht over de gehele gemeenschap verdeeld, zonder dat het nodig is daartoe nieuwe administratieve instanties in het leven te roepen.

Afdeling IV, de *Dienst der leningen*, behelst alle uitgaven²⁾ betrekking hebbende op door de Overheid in de vorm van leningen of voorschotten aan private of publiekrechtelijke ondernemingen te verstrekken gelden. Door deze wordt beslag gelegd op goederen en diensten in de gemeenschap aanwezig. De hiervoor nodige bedragen moeten dus groot en in de Machtiging begrensd worden.

Wanneer nu de Volksvertegenwoordiging eenmaal tot de slotsom gekomen is, dat onder de gegeven omstandigheden de woningbouw opgevoerd moet worden, dat de materialen en de arbeidskrachten voor de uitvoering er van beschikbaar zijn en een bedrag van f 50 mln er voor beschikbaar stelt, dan is daarmee de zaak afgelopen. Er bestaan geen financiële moeilijkheden, die de uitvoering zouden kunnen verhinderen. Dit is iets, dat velen zich moeilijk kunnen realiseren.

Financieren is het (zich) verschaffen van geld, nodig voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden en men verkeert in financiële moeilijkheden, wanneer men dat geld, of het geld om te voldoen aan aangegane verplichtingen, niet kan vinden. Wanneer de Staat echter de enige instantie is, die geld scheidt, kan hij ipso facto nooit in financiële moeilijkheden verkeren. Men kan hoogstens vrezen, dat hij door te veel geld te scheppen nadelige financiële gevolgen van inflatoire aard in het leven roept. Om dat te voorkomen beschikt hij echter over het eliminatierecht.

De vraag moet nu gesteld worden 1. heeft de uitvoering een verhoging van het recht ten gevolge en 2. ingeval dat zo is, met hoe veel zal het recht ongeveer verhoogd moeten worden?

Ik begin met aan te nemen, dat het gehele bedrag van f 50 mln door het eliminatierecht weer uit de omloop moet worden terug genomen. Om de verhoging te berekenen, die deze uitgaaf dan ten gevolge zal hebben, moeten wij ons eerst een denkbeeld vormen omtrent de hoogte van het recht zelf. Wij beschikken over cijfers, die ons in staat stellen dat te doen.

In het fiscale jaar 1929/30 zou in Groot-Brittannië en Noord-Ierland een uniforme heffing van 2,3 pC voldoende zijn geweest om de budgetaire uitgaven van de Staat plus die der lagere publiekrechtelijke organen te dekken. De berekening volgt hieronder.

In 1930 bedroeg het totaal van de cheques, afgegeven door de depositohouders van de 10 banken, aangesloten bij de Londense Clearing, rond £ 64.641.000.000 (clearing en interne verrekening)³⁾. Het totaal der verrekeningen in

¹⁾ „Belasting plus schatkistpapier of staatszelffinanciering?” door Dr H. Philippi in „E.-S.B.” van 15 Augustus 1951.

²⁾ Verslag van het *Committee on Finance and Industry* onder voorzitterschap van de Rt. Hon. H. P. Macmillan, K.C., London 1931, par. 515 en App. 1 table 7. Hierin zijn gegevens opgenomen, niet alleen omtrent de clearing, maar ook omtrent de overschrijvingen van depositohouders bij dezelfde banken onderling.

de grote Engelse steden, in Schotland en Noord-Ierland en de betalingen in metalen en papieren geld mag men op een gelijk bedrag stellen. Wij komen dan tot een totaal van alle betalingen van rond £ 130 mrd.

Een groot gedeelte van dit bedrag vertegenwoordigde echter noch betalingen voor goederen noch voor diensten; het waren zuiver financiële transacties tussen de banken en andere financiële instellingen, voortvloeiende uit de inrichting van het betalingsverkeer, zoals daggelden, verrekningen wegens wisselarbitrage e.d. In de Staatscredietmaatschappij komen deze transacties niet voor; zij moeten daarom bij onze berekening niet worden meegeteld. Ik meen deze betalingen wel op 60 pCt van het totaal te mogen stellen. Het totale bedrag van de transacties, die voor onze berekening in aanmerking komt, zou dan van de orde van grootte van £ 50 mrd zijn geweest.

In het belastingjaar 1929/30 bedroeg het totaal der begrotingsuitgaven, inclusief de provinciale en gemeentelijke uitgaven, rond £ 1.168 mln ³⁾. Hieruit volgt, dat een heffing van rond 2,3 pCt van alle in den lande gedane uitgaven voldoende zou zijn geweest om alle publieke uitgaven te dekken.

Uit de hierboven gegeven cijfers kan een belangrijk verhoudingsgetal worden afgeleid.

Het nationale inkomen van Engeland in 1929/30 wordt geschat op £ 5.340 mln ⁴⁾. Het totaal der betalingen voor reële transacties stelden wij op £ 50 mrd. Hieruit volgt, dat het totale bedrag der reële betalingen 14 maal het nationale inkomen bedroeg.

Dit verhoudingsgetal geldt voor Engeland in 1930. Het is in de eerste plaats waarschijnlijk, dat het getal aan seculaire veranderingen onderhevig is in verband met wijzigingen in de betalingsgewoonten en de betalings-techniek. Ook zal het van land tot land verschillen vertonen. Maar voor landen, waar de economische toestanden en de betalingsgewoonten niet al te zeer afwijken van de

Britse, is het n.m.m. ook thans nog een zeer bruikbare coëfficiënt om uit het nationale inkomen de waarschijnlijke som van alle betalingen te benaderen, wanneer wij slechts in het oog houden, dat het niet meer dan een benadering is.

Deze mening vindt ook hierin steun: op 1 Januari 1950 bedroeg in Nederland de hoeveelheid vrij geld in omloop f 7.552 mln. Uitgaande van het verhoudingsgetal 14 was de som van alle betalingen in dat jaar rond f 246 mrd, (vgl. tabel 1), waaruit een gemiddelde omloopsnelheid van het geld van 32 volgt; een zeer aanvaardbare waarde.

Aan de hand van de beschikbare statistische gegevens en gebruik makende van het verhoudingsgetal 14 kunnen wij nu berekenen hoe hoog het eliminatierecht geweest had moeten zijn om in het tijdvak 1905 tot 1950 alle staatsuitgaven te dekken (zie tabel 1).

De cijfers van voor en na de tweede wereldoorlog zijn niet geheel vergelijkbaar, daar die van 1948, 1949 en 1950 aan andere bronnen zijn ontleend en op andere wijze zijn samengesteld dan de andere, maar voor een vergelijking, die zich tot de grote lijnen beperkt, zijn zij voldoende bruikbaar.

Bij het bestuderen van deze cijfers valt de enorme toename van de belastingen tussen 1905 en 1950, waartegenover de geringe toename staat van het percentage van het eliminatierecht in hetzelfde tijdvak.

Ten einde het verschil in de groei van belastingen en eliminatierecht duidelijk te doen uitkomen heb ik de belastingdruk per hoofd der bevolking berekend en daarnaast voor dezelfde perioden nog eens het percentage van het recht geplaatst. (zie tabel 2).

Wanneer wij de tijden van oorlog en de na-oorlogsjaren buiten beschouwing laten — ik bespreek hier slechts de werking van het recht in normale tijden — dan valt op, dat aan het einde van de periode 1925/29 het percentage van het recht van orde van grootte verandert. Van 1905 tot 1929 beweegt het zich om 1 pCt, van 1930 tot 1950 om 2 pCt. De stabiliteit in elk der perioden is wel zeer opmerkelijk.

TABEL 1.

Berekening van het percentage van het eliminatierecht, dat nodig zou zijn geweest om alle staatsuitgaven te dekken, voor het tijdvak 1905 t/m 1950.

	1905 t/m 1909	1910 t/m 1914	1915 t/m 1919	1920 t/m 1924	1925 t/m 1929	1930 t/m 1934	1935 t/m 1939	1948	1949	1950
	(in miljoenen gulden)									
Gemiddelde opbrengst van de Rijks-, provinciale en gemeentelijke belastingen a)	177	212	516	870	817	787	869	5.919 d)	4.158 d)	
Gemiddelde toename van de Rijks-, provinciale en gemeentelijke schulden b)	+ 111	+ 141	+ 1.449	+ 1.164	— 43	+ 660	+ 611	De cijfers in de 3 kolommen hieronder zijn berekend uit de tabellen 18 en 28 van het Jaarverslag van De Ned. Bank over 1950.		
Gemiddeld totaal der staatsuitgaven	288	353	2.065	2.034	774	1.447	1.480			
Gemiddeld nationaal inkomen c)	2.197	2.629	4.030	5.658	6.079	5.237	5.187	14.200	15.900	17.600
Totaal bedrag der betalingen (14 × nationaal inkomen)	30.758	36.806	56.420	79.212	85.106	73.318	72.618	198.800	222.600	246.400
Berekend percentage van het eliminatierecht	0,9	1,0	3,7	2,6	0,9	2,0	2,0	2,7	2,2	2,0

a) Ontleend aan tabel 3, blz. 148, Statistisch Zakboek 1944-1946.

b) Berekend uit tabel 4, blz. 148, a. b.

c) Berekend uit tabel 40, blz. 46 van „Het nationale inkomen van Nederland van 1921-1939”.

d) Ontleend aan tabel 3, blz. 124, Statistisch Zakboek 1950.

TABEL 2.

Gemiddelde belastingopbrengst per hoofd der bevolking, vergeleken met het voor dezelfde perioden berekende percentage van het eliminatierecht.

periode	belasting per hoofd	percentage van het eliminatierecht	periode	belasting per hoofd	percentage van het eliminatierecht
1905/09	f 30	0,9	1930/34	f 100	2,0
1910/14	„ 34	1,0	1935/39	„ 99	2,0
1915/19	„ 78	3,7	1940/44	„	„
1920/24	„ 126	2,6	1945/47	„	„
			1948	„ 604	2,7
1925/29	„ 110	0,9	1949	„ 426	2,2
			1950	„	2,0

„ = gegevens ontbreken.

Wij kunnen ons thans een denkbeeld vormen van de invloed, die een extra bouwprogramma van f 50 mln zou hebben gehad op het eliminerrecht, uitgaande van de veronderstelling, dat het gehele bedrag weer door het recht uit de omloop geëlimineerd zou moeten worden. Gaan wij daarbij uit van de veronderstelling, dat er thans een percentage van 2 wordt gekort. De kasuitgaven van Nederland werden voor 1950 geraamd op f 5 mrd (tabel 1); houden wij datzelfde bedrag aan voor heden. Een uitgave van f 50 mln betekent dan 1 pCt van de totale uitgaven. Dat zou dus met zich brengen een verhoging van het recht met 0,02 pCt.

Het is echter zeer de vraag, of deze verhoging nodig zou zijn. Het antwoord op deze vraag wordt niet gegeven door de aanwas van het totaal der uitgaven, maar door het indexcijfer der kleinhandelsprijzen. Het is nu zeer de vraag, of dat stijgen zou, door deze extra uitgaaf van f 50 mln. In de eerste plaats treedt een gedeelte van het bedrag in de plaats van hetgeen uitgegeven werd aan werklozensteun en wachtgeld; hier heeft geen vermeerdering van koopkracht, doch slechts verplaatsing van koopkracht plaats. Doch bovendien is het eliminerrecht weliswaar recht evenredig met de staatsuitgaven, doch tevens is het omgekeerd evenredig met het nationale inkomen. Daaruit is het feit te verklaren van de grote stabiliteit, die het recht vertoont zou hebben, indien het bestaan had, in het tijdvak 1905-1950.

Ten slotte nog een enkel woord over het aftreden van het kabinet Faure.

De Franse Regering stond voor zware financiële verplichtingen, voortvloeiende uit de politiek haar voorgeschreven door de Assemblée. Dit bracht een grote vermeerdering van uitgaven met zich, die door de belastingen niet konden worden gedekt. Faure vroeg een belastingverhoging van 15 pCt, die geweigerd werd, d.w.z. de geldmiddelen om te voldoen aan de opgedragen taak werden geweigerd.

In de Staatscredietmaatschappij zou deze gang van zaken onmogelijk zijn geweest. Wanneer eenmaal een taak door de Volksvertegenwoordiging aanvaard is, staan de geldmiddelen er voor automatisch ter beschikking. Wij hebben dat in het voorafgaande voldoende uiteengezet.

Indien deze crisis slechts een incidenteel — zij het ook zeer belangrijk — politiek feit was geweest, zou er geen aanleiding zijn geweest het hier ter sprake te brengen. Het is echter symptomatisch voor de feiten van de heden in de gehele Westerse wereld gebruikelijke wijze van belastingheffing.

De cijfers van tabel 2 tonen een vrijwel steeds stijgende belasting per hoofd aan, voor de hand liggend, daar de belastingen stijgen met de uitbreiding van de staatstaak. En aangezien de staatstaak onvermijdelijk steeds groter zal worden, zullen ook de belastingen per hoofd der bevolking steeds hoger moeten worden. Het zal steeds bezwaarlijker worden en meer tegenstand ontmoeten om door belastingheffing volgens de hedendaagse methoden de staatsuitgaven te financieren. Staatszelffinanciering heft de moeilijkheden op.

Voorhout.

H. PHILIPPI.

Nogmaals enige opmerkingen over „De economische studie beoordeeld naar haar resultaten”

In het Maandblad voor Accountancy en Bedrijfs-huishoudkunde van Maart 1952 reageert Prof. Haccoû op mijn artikel in „E.-S.B.” van 31 October 1951. Hij heeft het vervolg, dat in „E.-S.B.” van 20 Februari verscheen niet afgewacht. Dit zou hem echter, naar ik aanneem, niet tot andere inzichten hebben gebracht.

De voornaamste conclusie tast Prof. Haccoû niet aan. Het was er in de eerste plaats om te doen aan te tonen, dat de economen nog te weinig werkzaam zijn in het bedrijfsleven.

Op twee aspecten van het betoog van Prof. Haccoû wil ik hier nader ingaan.

In de eerste plaats concludeert hij uit de gegeven cijfers, dat de Amsterdamse economen in belangrijker mate in het bedrijfsleven een werkring vonden dan de Rotterdamse. Daarin heeft hij slechts schijnbaar gelijk. Immers kent Rotterdam de staatkundig-economische richting, welke van het bedrijfsleven heeft afgevoerd. Wanneer de aantallen Rotterdamse afgestudeerden worden gesplitst naar staatkundig-economische en overige, kan men de hiernaast staande overzichten maken (per 1 Januari 1952).

Het verschil tussen de vergelijkbare Amsterdamse en Rotterdamse afgestudeerden bedraagt slechts 4 pCt, dat wil zeggen 14 Amsterdamse of 50 Rotterdamse afgestudeerden. Van 51 Amsterdamse en van 125 Rotterdamse afgestudeerden is echter niet bekend waar zij werken! Men mag uit het kleine verschil tussen Amsterdam en Rotterdam dus zeker geen conclusies trekken.

Prof. Haccoû zoekt de oorzaak van dit — niet significante — verschil tussen Amsterdam en Rotterdam in de Amsterdamse afkeer van specialisatie. De gevolgen

In aantallen:	Algemeen	Rotterdam		Amsterdam	Tilburg
		Staatk. econ.	Overige		
Particulier bedrijf en overheidsbedrijf	938	43	541	162	192
Overheidsdienst	405	71	223	46	65
Semi-overheidsdienst en verenigingen	303	31	132	41	99
Vrije beroepen, onderwijs en overige	537	37	316	81	103
Totaal bekend	2.183	182	1.212	330	459
Onbekend	234	24	125	51	41
Totaal generaal	2.417	206	1.337	381	500
In procenten:					
Particulier bedrijf en overheidsbedrijf	42,9	23	45	49	42
Overheidsdienst	18,5	39	18	14	14
Semi-overheidsdienst en verenigingen	13,9	17	11	12	22
Vrije beroepen, onderwijs en overige	24,7	21	26	25	22
Totaal	100	100	100	100	100

van de door mij aangeprezen specialisatie, waarmee in Rotterdam in de laatste jaren een aarzelend begin is gemaakt, zijn echter nog in geen jaren uit de cijfers betreffende het totaal aantal afgestudeerden af te lezen.

In de tweede plaats stelt Prof. Haccoû, dat de economische opleiding inzicht moet geven in vraagstukken van organisatie, kostprijs en financiering. Contact met het economisch leven is daarbij ook volgens hem noodzakelijk. Dit programma is naar mijn mening te beperkt. Ik noem de volgende voorbeelden. De stap van kostprijs naar verkoopprijs is een grote en wordt hierbij verwaarloosd.

Voor de stap van organisatie naar personeelsbeleid geldt hetzelfde. Bovendien is het van een student wel veel gevegd, wanneer men eist, dat hij de handgrepen — planning, routing enz. — als technieken in de praktijk leert kennen en hem niet leert hoe het verband tussen deze technieken en de concepten der theorie is.

Mijn bezwaar tegen de economische studie is juist, dat een deel der alumni deze verbanden niet zelfstandig vindt, respectievelijk deze pas na veel moeite langs de weg van „trial and error” ontdekt. Als ik het wel begriip, is dit volgens prof. Haccoû een zaak van te weinig aanleg; volgens mij speelt hierbij het toeval van de werkkring, de chefs en het milieu, waarin de afgestudeerde tē land komt een grote rol, en kan men door een meer op de praktijk gerichte studie de betekenis van deze toevalsfactor verminderen.

Men dient zich bij de opleiding van economen te realiseren, dat de afgestudeerden eerst na vele jaren, veelal 15 of 20, leidinggevende posities zullen bereiken. De weg daartoe is dus lang en zeker niet gemakkelijk, en het heeft alle zin de student ook op deze weg voor te bereiden. De student, die op de weg van de praktijk struikelt, zal nooit in de gelegenheid komen de topfuncties, waarvoor hij is opgeleid, te bereiken.

Het is mijn stellige overtuiging, dat het bedrijfsleven behoefte heeft aan de wetenschap. Dagelijks zien we, dat onvoldoend theoretisch inzicht leidt tot desastreuze gevolgen voor overigens veelbelovende bedrijven. De synthese van theorie en praktijk is dus noodzakelijk. Deze kan slechts worden bereikt, wanneer de wetenschap bij tijd en wijle van haar ivoren toren afdaald en zich met de praktijk bezighoudt. Aan de studenten moet worden geleerd, hoe zij de theoretische kennis in de dagelijkse praktijk behoren te gebruiken. Ik meen, dat zowel de studenten als het bedrijfsleven meer gebaat zijn met een iets minder algemeen opgezette, maar praktisch terstond bruikbare wetenschappelijke opleiding, dan met een opleiding, welke uitsluitend is gericht op het streven naar theoretische kennis en een praktijk, welke niet of nauwelijks met deze theoretische kennis in verband wordt gebracht.

Bilthoven.

Dr J. G. STRIDIRON.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Dat het tarief, waartegen door de Agent van het Ministerie van Financiën nieuwe jaarspromessen worden afgegeven, bepalend is voor de hoogte van het niveau van de geldmarktdisconto's van de verschillende termijnen schatkistpapier met looptijden beneden het jaar, werd gedurende de verslagweek op duidelijke wijze gedemonstreerd. Van de eerste dag af, dat de nieuwe afgifteprijzen golden, lagen de marktdisconto's beneden die van de vorige week, hoewel er toch in de ruimte van de markt op zichzelf geen enkele wijziging was gekomen. De noteringen waren: Juli $1\frac{1}{16}-\frac{1}{8}$ pCt; Augustus $1\frac{1}{8}-\frac{3}{16}$ pCt; September/December $1\frac{3}{16}-\frac{3}{4}$ pCt; Januari/April $1\frac{1}{4}$ pCt.

Evenals vóór de herziening van de officiële afgifteprijzen is de situatie thans deze, dat korter dan een jaar lopend papier voordeliger in de markt is te krijgen dan bij de Agent. In het laatste geval bedragen de disconto's nl. voor Augustus-, November- en Februari-promessen achtereenvolgens $\frac{1}{2}$ pCt, $\frac{3}{4}$ pCt en 1 pCt. Verwonderlijk is dit niet. Het is een winstgevende transactie bij de Agent jaarspromessen tegen een disconto van thans $1\frac{1}{4}$ pCt te kopen en deze promessen na enige maanden met een lager disconto dan $1\frac{1}{4}$ pCt (op jaarbasis gerekend) te verkopen. Om echter voor dit laatste papier kopers te vinden, zal het tegen een iets gunstiger prijs voor de koper, d.w.z. tegen een hoger disconto moeten worden aangeboden, dan de tarieven, waarvoor dergelijk papier bij de

Agent ad libitum verkrijgbaar is. Ten gevolge van deze samenhang bewegen de marktdisconto's zich normaliter tussen de afgifteprijzen van jaarspapier (tot voor kort $1\frac{1}{2}$ pCt, thans $1\frac{1}{4}$ pCt) en de Agentsprijzen voor de betreffende termijnen (thans $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ en 1 pCt).

De daling van de marktdisconto's was aanleiding de callrente eveneens te verlagen. Met ingang van 20 Mei werd deze notering, welke sinds 14 Juli 1951 onveranderd op 1 pCt gehandhaafd was, op $\frac{3}{4}$ pCt gesteld. Deze verlaging brengt mede, dat het bedrijf der discontohandelaars, die gewoonlijk hun portefeuilles schatkistpapier vnl. met opgenomen callgeld financieren, door de daling van de rente-opbrengst dezer portefeuilles, niet tot verliesgevendheid is gedoemd; uit een oogpunt van goede functionering van de geldmarkt is dit uiteraard toe te juichen.

De kapitaalmarkt.

De beslissing van het bestuur van de Vereniging voor den Effectenhandel om het noteren van koersen te staken, hetgeen practisch neerkomt op het sluiten van de effectenbeurs, was gedurende de verslagweek het feit, dat al het overige nieuws in betekenis verre overschaduwde. Een uitspraak in hoogste instantie (de afdeling Rechtspraak) van de Raad voor het Rechtsherstel, waarbij bepaald werd dat bij verhandeling tijdens de oorlog van uit roof afkomstige effecten, de toenmaals meest gebruikelijke wijze van levering (nl. levering door Lippman Rosenthal Sarphatistraat ingevolge adresgeving) de goede trouw bij de verkrijging uitsluit, was hiertoe aanleiding. Ten gevolge van deze uitspraak ontstaat de kans, dat verliezen, die door bovengenoemde roof van effecten zijn veroorzaakt, niet ten laste zullen komen van de gedeposeerden (zoals tot dusverre waarschijnlijk leek), maar ten laste van degenen, die deze effecten tijdens de oorlog kochten of eventueel, door regres, van de banken en commissionairs, die daarbij hun bemiddeling verleenden. Dit laatste zou in sommige gevallen, naar de Vereniging blijkbaar verwacht, de solvabiliteit harer leden kunnen aantasten, en dit maakt reeds thans een beurshandel, waarbij de solvabiliteit van elke tegenpartij axioma moet zijn, bezwaarlijk. Minister Liefstuck, jarenlang zondebok bij uitstek van de beurs, is nu te hulp geroepen om — naar men waarschijnlijk hoopt, met overheidsgeld — in deze impasse redding te brengen.

De beursluiting bracht mede, dat de aangekondigde emissie der f 10 mln premielening's Gravenhage, werd opgeschort. De inschrijvingen op de aangeboden $4\frac{1}{4}$ pCt gemeenteleningen, waarop de intekening gedurende de afgelopen week openstond, hadden evenmin succes als die van vorige weken.

De Koninklijke en Unilever declareerden, nadat de beurs reeds gesloten was, een dividend over 1951 van resp. 15 pCt (waarvan 2 pCt in stock) en 12 pCt, welke percentages niet tegenvielen.

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
Van 21 Mei 1952 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,61
Frankfort a/Main	100 D.M.	90,39	90,57
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	1 £	10,63	10,65
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,85	3,87
Montreal (luchtpost)	1 Can. \$	3,84½	3,87
Montreal (zweepst)	1 Can. \$	3,84	3,87
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,79½	3,80½
New York (luchtpost)	1 U.S. \$	3,79	3,80½
New York (zweepst)	1 U.S. \$	3,78½	3,80½
Oslo	100 N.Kr.	53,05	53,33
París	100 Fr.fr.	1,084	1,088
Praag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	73,25	73,66
Zürich	100 Z.fr.	86,71	87,09

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *).

STAAT I Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1952. $\times f 1$ mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Maart 1952	Raming jaar 1952
Loonbelasting	69,7	60,6	38,8	169,1	665,0
Dividendbelasting	1,7	9,4	3,7	11,4	55,0
Commissarissenbelasting	1,4	0,7	0,4	2,5	8,0
Vereveningsheffing	30,3	24,8	15,6	70,6	275,0
Rechten op invoer	29,9	31,8	36,0	97,6	450,0
Accijns op gedistilleerd	9,4	8,6	8,2	26,1	100,0
Accijns op bier	0,9	1,3	1,4	3,5	16,0
Accijns op suiker	7,7	8,1	7,4	23,2	50,0
Accijns op tabak	31,4	23,0	26,6	81,0	285,0
Omzetbelasting	113,8	104,8	69,3	287,9	1.300,0
Rechten van zegel ¹⁾	4,0	2,8	3,3	10,0	30,0
Rechten van registratie	3,9	5,1	3,6	12,6	45,0
Rechten van successie	8,3	6,7	7,4	22,4	85,0
Motorrijtuigenbelasting	6,1	5,6	5,5	17,2	70,0
Totalen	314,9	293,3	227,0	835,2	3.434,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz.	0,5	0,4	0,4	1,3	

STAAT II Ontvangsten op kohierbelastingen. $\times f 1$ mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Maart 1952	Raming jaar 1952
Inkomstenbelasting	122,1	118,3	115,1	355,6	940,0
Vermogensbelasting	9,7	9,9	10,1	29,8	80,0
Vennootschapsbelasting	84,1	105,2	171,9	361,2	515,0
Grondbelasting ¹⁾	8,7	3,4	2,1	14,1	28,0
Personele belasting ¹⁾	4,4	5,4	6,8	16,6	27,0
Ondernemingsbelasting ¹⁾	14,8	14,3	18,1	47,3	—
Totalen	243,8	256,6	324,1	824,5	1.590,0

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.STAAT III Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1952. $\times f 1$ mln

Benaming der middelen	Januari 1952	Februari 1952	Maart 1952	Totaal 1 Jan. 1952 t/m ult. Maart 1952	Raming jaar 1952
Vermogensaanwasbelasting	15,0	8,4	4,3	27,8	35,0
Vermogensheffing ineens	1,8	1,8	1,3	4,9	15,0
Totalen	16,8	10,2	5,7	32,7	50,0

STAAT IV Aanslagregeling der kohierbelastingen ¹⁾. $\times f 1$ mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1951 op- gelegde aanslagen per 31 Dec. 1951	In Jan. t/m Mrt '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1951/1952	In Jan. t/m Mrt '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1952/1953	Totaal ontvangen in Jan. t/m Mrt 1952 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aan- slagen per ult. Mrt 1952
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	972,0	166,4	0,1	355,6	783,0
Vermogensbelasting	75,1	20,8	0,0	29,8	66,2
Vennootschapsbelasting	219,7	15,4	392,5	361,2	235,7
Grondbelasting ¹⁾	14,9	0,7	8,6	14,1	10,1
Personele belasting ¹⁾	19,5	32,9	—	16,6	35,7
Ondernemingsbelasting ¹⁾	94,8	15,7	—	47,3	63,2
Totalen	1.396,1	221,1	401,3	824,5	1.194,1

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 - 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.³⁾ In verband met afrondingen behoeven de totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1951	Opgelegd t/m ult. Mrt 1952 boekings-tijdvak 1951/1952	Raming jaar 1952	Opgelegd t/m ult. Mrt 1952 boekings-tijdvak 1952/1953
Inkomstenbelasting	937,5	686,2	940,0	0,1
Vermogensbelasting	79,5	53,8	80,0	0,0
Vennootschapsbelasting	445,0	709,5	515,0	392,5
Grondbelasting ¹⁾	28,0	27,9	28,0	2,5
Personele belasting ¹⁾	25,7	18,0	27,0	—
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	3,3	—	—
Totalen	1.515,7	1.498,7	1.590,0	395,2

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ PÉT OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd

met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1952 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1951 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1951/52 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1952 in het boekings-tijdvak 1952/53.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

INTERIM-PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET GEZINSVERBRUIK IN NEDERLAND ¹⁾ ²⁾

1949 = 100

	15 Febr. 1951	15 Mrt 1951	16 Apr. 1951	15 Mei 1951	15 Juni 1951	16 Juli 1951	15 Aug. 1951	15 Sept. 1951	15 Oct. 1951	15 Nov. 1951	15 Dec. 1951	30 Jan. 1952 ³⁾	21 Febr. 1952 ³⁾
Totaal	115	117	122	122	121	122	121	121	121	120	119	119	120
Voedingsmiddelen	112	113	122	124	123	127	124	124	125	123	122	123	124
Kleding	137	143	146	142	138	134	131	129	127	126	123	117	117
Schoeisel	137	141	147	143	141	139	137	133	131	130	126	123	123
Reiniging	106	107	115	115	117	118	118	117	117	117	117	116	116
Woningnr. en huisraad	127	133	138	136	135	132	131	128	126	125	123	120	120
Over. groepen, incl. huur	108	109	113	112	113	113	114	115	115	115	115	116	116
Huur	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115

¹⁾ Volgens huishoudrekeningen over 1949 van geschoolde arbeiders, voorlieden, lagere kantoorbedienden en ambtenaren, met in 1949 een bruto-weekloon van f 50 tot f 60 per week; met een gemiddelde gezinsgrootte van 4 en voorts wonende in de middelgrote en kleine steden van ons land.

²⁾ Prijzen waargenomen in de gemeenten Groningen, Enschede, Arnhem Utrecht, Zaandam, Tilburg, Dongen, Eindhoven en Heerlen.

³⁾ Voorlopige gegevens.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

De sociale status van de student en de efficiëntie van het hoger onderwijs, door Prof. Dr G. C. Heringa. Keesing 1952, 46 blz. f 1,90.

Het woord als wapen, keuze uit de Nederlandse ondergrondse pers 1940-1945. M. Nijhoff 1952: 434 blz. f 13.

Verslag van De Nederlandsche Bank N.V. over het boekjaar 1951. Blikman en Sartorius 1952. 167 blz. f 2,75.

Moelijkheden op weg naar economische eenheid van Europa, door F. Hartog, ec. drs., met een voorwoord van Dr J. Zijstra, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. F. Bohn 1952. 76 blz. f 3,50.

De conjunctuur in het economisch leven, door Prof. Dr G. M. Verrijn-Stuart. 2e druk, F. Bohn. 1952. Deel I (181 blz.) en deel II (248 blz.) tezamen f 7,80.

Het gezinscrediet in Nederland, door Dr B. P. M. Vredegoor (Dissertatie). Sténfert Kroese 1952. f 7,50.

Het nationale plan tegenover het socialistische plan, door Prof. Mr Dr M. A. G. Harthoorn. H. Becht 1952. 58 blz. f 1,25.

De praktijk der werkloosheidswet voor werkgevers en werknemers, door G. A. M. Giessenhoven, commies bij het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Diligentia 1952. 87 blz. f 1,90.

International monetary co-operation 1945-1952, door Brian Tew. Hutchinson 1952, 180 blz. f 5,95.

Welfare economics in English Utopia's, door J. K. Fuz. From Francis Bacon to Adam Smith. M. Nijhoff 1952. 111 blz. f 7.

The struggle for Europe, door Ch. Wilmot. (The second world war) Collins 1952. 766 blz. f 15,75.

In place of fear, door A. Bevan. Heineman 1952, 200 blz. f 4,20.

Ten great economists, door J. A. Schumpeter. Marx, Walras, Menger, Marshall, Pareto, Böhm-Bawerk, Taussig, Fisher, Mitchell, Keynes. Allen and Unwin 1952. 305 blz. f 13,25.

Wages policy under full employment, door R. Turvey, ed. Hodge & Co 1952. 87 blz. f 4,20.

A theory of price control, door J. K. Gailbraith. Cambridge 1952, 88 blz. f 9,50.

Joint consultation in British industry, An inquiry undertaken by the National Institute of Industrial Psychology and sponsored by the Human Factors Panel of the Committee on Industrial Productivity. Staples 1952, f 13,25.

Field theory in social science, door K. Lewin. Routledge 1952, f 13,25.

Outlines of an economic history of Lancaster, door M. M. Schofield. History Association 1952, 140 blz. f 5,25.

The revolutionary movement in France 1815-1871, door J. Plamenatz. Longmans 1951, 184 blz. f 10,70.

Documents on American foreign relations, door R. Dennett and R. K. Turner. Toronto Univ. Press 1952. 702 blz. f 25,20.

Inflation, door P. Einzig. Chatto 1952. 224 blz. f 8,35.

Examination note book for accountancy and secretarial students, door A. Palmer. Gee & Co 1952. 204 blz. f 10,05.

Introduction to statistical methods, door B. C. Brookes en W. F. L. Dick. Heineman 1951, 288 blz., f 13,25.

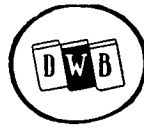
Business organisation and combination, door R. N. Owens. Prentice Hall, 4th. ed. 1951, f 29,35.

Workshop calculations, tables and formulae, door F. J. Camm. Newnes and Pearson, 10th. ed. 1952, f 5,25.

DE WESTER BOEKHANDEL

Algemene binnen- en buitenlandse boekhandel

N. Binnenweg 331
Rotterdam

Telefoon 32076
Post-Giro 18961

OPSTELLEN: ter gelegenheid van een kwart eeuw VAGA.

- Drs. F. Th. BEDEAUX: Het ontstaan en de ontwikkeling van de Vereniging van Academisch Gevormde Accountants.
- Dr. L. H. BELLE: Hoofdtrekken der ontwikkeling van de Accountantscontrôle.
- Dr. J. F. C. VAN BODEGRAVEN: De winstverdeling bij Nederlandse naamloze vennootschappen.
- Dr. R. BURGERT: Publicaties van naamloze vennootschappen.
- Drs. A. L. DEMENINT: De intrinsieke waarde van incurante aandelen.
- Dr. H. L. DROST: Bedrijfsanalyse en resultatenrekeningen op korte termijn in het levensverzekeringbedrijf.
- Drs. P. H. GROENEVELD: Enige opmerkingen aangaande het element vertrouwen in het maatschappelijk verkeer.
- Drs. E. E. HARMSEN: Fiscale en commerciële balans, fiscaal en bedrijfseconomisch winstbegrip.
- Drs. P. C. J. KIEN: Het liquiditeitsprobleem bij de Verenigde Naties en enkele gespecialiseerde organisaties.
- Drs. E. L. Th. LATERVEER: Beschouwing van de omrekenkoersen, te gebruiken bij de waardering van buitenlandse deelnemingen en bij het samenstellen van geconsolideerde overzichten.
- Drs. J. A. M. F. LINDNER: Enige aantekeningen betreffende administratie en contrôle bij internationale organisaties.
- Drs. A. MEIJER: Kostprijsonderzoeken in verband met de industrialisatie van Zuid-Afrika.
- Drs. J. P. VAN POPPEL: Het begrip goed koopmansgebruik.
- Dr. J. G. STRIDIRON: Over het aanschaffen van nieuwe machines.
- Drs. J. VAN DER VELDEN: Ontwikkeling in de betekenis van de interne contrôle.
- Drs. Th. J. VERDENIUS: Over de begrippen „contrôle”, „formele” en „materiële” contrôle.
- Drs. J. VOGEL: Enige beschouwingen over goodwill en over het optreden van de accountant bij de waardebepaling daarvan.
- Drs. J. G. de WEGER Jr: Performance budgeting.
- Mevr. Dra. F. J. DE WINTER-Otto: Enige opmerkingen omtrent de contrôle op de jaarrekening van ondernemingen, waarvan het bedrijf in het buitenland gevestigd is.

Prijs gebonden f 12,50.

Tegen overlegging van een inschrijvingsbewijs wordt deze bundel aan Studenten van Rotterdam, Tilburg en Amsterdam geleverd tegen de prijs van f 8,—.

Commercial Geography, door S. Hall. Pitman 1952, 478 blz., f 10,05.

The diplomacy of imperialism 1890-1902, door W. L. Langer Knopf, 2nd ed. 1951, 841 blz., f 37,40.

History of the Second World War. Vol. I: The economic blockade, door W. N. Medicott. Lingmaus 1952, f 22,05.

Grundfragen der Neuzeitlichen Finanzkontrolle, door Dr H. Peucker. O. Schwartz 1952, 217 blz., f 13,65.

Bevölkerungsdynamik und Bevölkerungsbilanz. Entwicklung der Erdebevölkerung in Vergangenheit und Zukunft, door F. Burgdörfer. Lehmanns 1951, 116 blz., f 9,05.

Industrielles Rechnungswesen, door A. Märhi. I: Lehrbuch für Praxis und Unterricht. Schweiz. Kaufm. Verein 1952, 145 blz., f 16,50.

Neue Wirtschaftslehre, door Paulsen. 2. neubearbeitete Aufl. F. Vahlen 1952. 284 blz. f 17,10.

Wirtschaftliche Betriebsführung, door H. Schuldt. Jänecke 1952. 220 blz. f 5,65.

Homo Oeconomicus Islamicus, door J. Hans. Wirtschaftswandel und sozialer Aufbruch im Islam. J. Leon Sen, 1952. f 9,90.

Wirtschaftsgeschichte Deutschlands, door H. Bechtel. Von der Vorzeit bis zum Ende des Mittelalters. G. Callwey 1952. 424 blz. f 20,35.

Neuzeitliches industrielles Rechnungswesen, door K. Beisel. 4. ergänzte Aufl. Poeschel Verl. 1952. 232 blz. f 24,35.

Praxis der modernen Durchschreibebuchhaltung, door E. Pochner. Mit 1.000 Buchungsspielen und 5 Kontenplänen. A. Orac 1952. f 6,20.

Grundsätze der Wirtschaftspolitik, door W. Eucken. A. Francke 1952. 396 blz. f 25,70.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)

□

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk,
Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentietarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents.